

Riigikontroll
Narva mnt. 11a
15013 Tallinn

12.09.2011

Arvamus Riigikontrolli kontrollaruande „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“ eelnõu kohta

Riigikontrolli auditis antud hinnang Tähtvere valla poolsele tegevusele sõidukite hankimisel märgib, et vald ei ole võtnud seadusega vastuolus olevaid kohustusi ning vastavate pikaajaliste kohustuste kajastamine raamatupidamises on olnud korrektne.

Põhiliseks puuduseks senise tegevuse juures on loetud riigihangete registrile riigihanke piirmäära mitte ületava kahe sõiduki liisimiste kohta aruannete mitteesitamist. Tagantjärele nõutud aruannete saatmine ei täida praegusel hetkel sellele kavandatud eesmärki, kuid lähtudes Riigikontrolli auditi soovitustest võtab Tähtvere Vallavolikogu päevakorda sõidukite soetamise, kasutamise ja kompenseerimise reeglite kinnitamise, et suurendada Tähtvere Valla tegevuse läbipaistvust ning kontrollitavust nendest reeglitest kinnipidamise näol.

Teiseks esitame Vallavolikogu poolt Tähtvere Vallavalitsusele arupärimine sisekontrolli meetmete kasutamise kohta Tähtvere Vallavalitsuse juhtimises, vältimaks põhjalikult analüüsimate lepingute sõlmimist antud küsimuses. Eesmärgiks on algselt arutelu Riigikontrolli auditis leitud küsitavuste täpse määratlemise kohta vastavate lepingute sõlmimise protseduuris.

Arutasime eelnõus esitatud materjale volikogu revisjonikomisjonis. Samuti võtame nimetatud eelnõu menetlusse järgmisel korralisel volikogu istungil (23.09.2011).

Lugupidamisega,

Urmas Tartes
volikogu esimees
/allkirjastatud digitaalselt/

Peakontrolör Airi Mikli
Kohaliku omavalitsuse auditi osakond
Riigikontroll
Narva mnt 11a, 15013 Tallinn
riigikontroll@riigikontroll.ee

Tartu, 13 september 2011. a.

Vastus 31.08.2011 kirjale nr 2-2.9/11/50050/18
(Kontrolliaruande eelnõu "Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes" edastamine)

Lugupeetud Airi Mikli

Riigikontrolli 31.08.2011 kirjaga nr 2-2.9/11/50050/18 edastati AS-i Emajõe Veevärk nõukogule kontrolliaruande eelnõu "Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes". Kirjas paluti esitada Riigikontrollile arvamus AS-i Emajõe Veevärk puudutavate soovitude ja rakendatavate abinõude kohta hiljemalt 14.09.2011.

Aruande eesmärgiks on olnud riigihangete seaduse nõuete täitmise hindamine. Sellega seoses on esile toodud, et AS Emajõe Veevärk ei ole riigihangete registrile esitanud ühtegi teadet ega aruannet, kuid on soetatud kaks autot.

Samuti on aruandes palutud AS-i Emajõe Veevärk nõukogul võtta seisukoht juhatuse esimehe tegevuse suhtes endaga seotud äriühingult auto rentimise suhtes.

Esitame oma arvamuse kõigepealt riigihangete seaduse nõuete täitmise osas (I) ja seejärel seisukoha juhatuse esimehe tegevuse suhtes (II).

I Riigihangete seaduse nõuete täitmisest

Kontrolliaruandes märgitakse seoses riigihangetega, et tuleb eristada oste, mis on tehtud otseselt võrgustike teenindamiseks ja oste, mis ei ole otseselt võrgustikuvaldkonnaga seotud. Võrgustikuvaldkonnaga mitteseotuks on peetud just tegevjuhtkonna autosid kui haldusülesannete täitmiseks mõelduid.

AS Emajõe Veevärk ei ole saanud aruandes mainitud Rahandusministeeriumi juhendit hangete eristamise kohta. Leiame, et kehtiv regulatsioon ei ole selles osas piisavalt selge.

Taolist hangete eristamist saaks ehk teha ühingutes, kes tegutsevad mitmel alal, kuid AS Emajõe Veevärk on ainult võrguteenustega tegelev ühing. Seetõttu on ka ühingu haldusülesannete täitmine võrguteenuste osutamiseks vältimatult vajalik ning ei saa üheselt väita, et võrguteenuse osutamisega tegeleva ettevõtte haldamine ei ole võrguteenuse osutamisega seotud. AS Emajõe Veevärk on eeltoodut arvestades lähtunud kõrgematest piirmääradest ning sellega ei kaasne aruannete esitamise kohustust.

Riigihangete seaduse (RHS) § 16 lg 4 sätestab, et RHS § 10 lõikes 3 nimetatud hankija (AS Emajõe Veevärk käib otseselt selle määratluse alla) ei ole kohustatud RHS-s sätestatud korras hankemenetlust korraldama, kui hankelepingu eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on väiksem kui rahvusvaheline piirmäär. Sellisel juhul tuleb lähtuda üldnõuetest, eelkõige RHS §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest.

Kontrolliaruandes on eelkõige viidatud aruannete esitamata jätmisele. Kuni Rahandusministeeriumi vastava juhendi saamiseni või seaduse täpsustamiseni ei ole AS-il Emajõe Veevärk selgust, kas teatud hangete puhul peaks lähtuma madalamatest piirmääradest ja esitama aruandeid või mitte.

Riigihangete kontrollitavuse tagamise kohustus tuleneb üldistest põhimõtetest. Tegemist on hinnanguga, mis kontrolliaruande kohaselt tuleneb vaid aruannete esitamata jätmisest.

Kuivõrd AS-i Emajõe Veevärk hinnangul aruannete esitamise kohustus puudus ning muid etteheiteid kontrollitavuse tagamisele aruandes välja toodud ei ole, siis võib järeldada, et probleem laheneb ühes selguse saabumisega hangete eristamise kohustuse osas.

II Seisukoht juhatuse esimehe tegevuse suhtes ametiauto rentimisel

Aruande punkti 26 kohaselt on juhatuse esimees sõlminud sõiduauto rendilepingu iseenda ettevõttega Evelandre OÜ, mis on asutatud vahetult enne rendilepingu sõlmimist. Lepingu kohaselt kohustub AS Emajõe Veevärk nelja aasta jooksul tasuma auto rendi eest 21 474 eurot. Leping on mõlemapoolselt allkirjastanud AS-i Emajõe Veevärk juhatuse esimees, kes on kinnitanud ka kõik arved.

Viidatakse korruptsioonivastases seaduses sätestatud tehingute sooritamise keelule ja auto hankimisel riigihangete seaduse üldpõhimõtete rikkumisele.

AS Emajõe Veevärk on äriühing, kellele omanike ringist tulenevalt kehtivad teatud erireeglid. Need erireeglid ei puuduta aga äriühinguna funktsioneerimist. Äriühingu juhatuse liikme koht on vastutusrikas koht. AS-i Emajõe Veevärk juhatuses on üks liige (juhataja). Juhatajast sõltub ühingu funktsioonide edukas täitmine. Seetõttu on tegemist tasulise kohaga, millega tavapraktikast lähtudes kaasnevad mitmed soodustused. Sobiva juhatuse liikme kandidaadiga lepingu sõlmimiseks tuleb arvestada ka kandidaadi nõudmistega.

Antud juhul on nõukogu leppinud juhatuse liikmega kokku, et lisaks juhatuse liikme tasule makstakse täiendavalt 7000 krooni kuus, mis peab katma juhatuse liikme kulutused sõiduautole sealhulgas kütusele. Mingeid piiranguid juhatuse liikmele ei ole seatud, sh on aktsepteeritud, et vastavat tasu makstakse juhatuse liikme äriühingule. Taolise lepingu sõlmimisega oli AS Emajõe Veevärk võtnud kohustuse tasuda juhatuse liikmele või tema poolt näidatud isikule igakuiselt 7000 krooni ning juhatuse liige võtnud omapoolse kohustuse mitte nõuda eraldi ametiautot või hüvitust auto kasutamise eest.

Korruptsioonivastase seaduse (KVS) § 5 lg 1 kohaselt on korruptiivne tegu ametiisiku poolt ametiseisundi kasutamine omakasu saamise eesmärgil, tehes põhjendamatuid või õigusvastaseid otsuseid või toiminguid või jättes tegemata õiguspäraseid otsused või toimingud. Lepinguga kokkulepitud tasu saamine ei ole õigusvastane ega põhjendamatu. Samuti ei saa lugeda nõukogu poolt äriühingule võetud kohustuse täitmist ametiseisundi kasutamiseks omakasu saamiseks.

KVS § 19 lg 3 kohaselt võib ametiisik tegutseda ettevõtjana, samuti olla täisühingu osanik või usaldusühingu täisosanik ainult teda ametisse nimetanud, valinud või lepingu alusel tööle võtnud isiku või ametiasutuse loal, kui nimetatud tegevus ei takista töö- või teenistuskohustuste täitmist ega kahjusta töö- või teenistuskoha mainet. Käesoleval juhul on AS-i Emajõe Veevärk nõukogu andnud juhatajale loa tegutseda AS-ile Emajõe Veevärk autot rentivas ühingu. Asjaolusid arvestades on tegemist tehinguga, millega AS Emajõe Veevärk tagab juhataja ees võetud kohustuse täitmise turuhinda ületamata. Järelikult ei saa see kahjustada ei ühingu ega ametikoha mainet.

KVS § 24 lg 1 keelab ametiisikul sooritada tehinguid iseendaga või muid sarnase iseloomuga või huvide konfliktiga seotud tehinguid. Seda keeldu tuleb tõlgendada koosmõjus KVS § 21 lõikega 1 (Toimingupiiranguna käsitatakse käesolevas seaduses keeldu teha korruptiivse tulu saamist võimaldavaid toiminguid.) Nagu eelnevalt märgitud, on tehingu tegemise otsustanud AS-i Emajõe Veevärk nõukogu ning see on fikseeritud juhatuse liikmega sõlmitud lepingus. Juhatuse liikme poolt enda äriühinguga sõlmitud leping ei ületa nõukogu poolt aktsepteeritud tehingu summat ega tingimusi. Järelikult ei saa nõukogu poolt määratud tasu maksmist lugeda ametiisiku korruptiivseks tuluks. Samuti ei näe nõukogu põhjust kontrollida ja viseerida eraldi kõiki lepingu alusel esitatavaid arveid. Arvete tasumise kohta on nõusolek antud lepingu sõlmimisel.

Äriseadustiku (ÄS) § 307 lg 4 kohaselt ei ole juhatuse liikmel õigust esindada aktsiaseltsi tehingute tegemisel, mille puhul vastavalt seadusele otsustavad esindaja määramise eraldi aktsionärid või nõukogu. ÄS § 317 lg 8 kohaselt otsustab nõukogu juhatuse liikmetega tehingute tegemise ja määrab tehingute tingimused, samuti otsustab õigusvaidluse pidamise juhatuse liikmetega. Tehingu tegemiseks ja õigusvaidluse pidamiseks määrab nõukogu aktsiaseltsi esindaja.

Käesoleval juhul on nõukogu määranud juhataja tehingut vormistama, kuigi ÄS seda ei nõua. Kuivõrd juhataja otsusel tuleb autokompensatsioon maksta tema äriühingule, siis on raamatupidamislikult vajalik fikseerida tehing eraldi lepinguga, kuid selle tehingu sisu oli juba eelnevalt otsustatud juhatuse liikme lepinguga.

Eeltoodust lähtudes oleme seisukohal, et antud juhul ei esine KVS ega ÄS sätete rikkumisi. AS-i Emajõe Veevärk nõukogu ei pea vajalikuks uue esindaja määramist, et kõrvaldada võimalik formaalne vastuolu seaduse tekstiga, sest sisulist vastuolu ei esine. Selguse huvides otsustati nõukogu 02.08.2011 koosolekul täpsustada juhatuse liikme lepingu autokompensatsiooni puudutavat punkti tagasiulatuvalt.

Samuti nähtub eelnevast, et tegemist ei ole RHS rikkumisega, sest juhatuse liikmega sõlmitud lepingu sõlmimine ega täitmine ei allu RHS regulatsioonile.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Sven Tarto

AS-i Emajõe Veevärk nõukogu esimees

TALLINNA MUNITSIPAALPOLITSEI AMET

Pr Airi Mikli
Kohaliku omavalitsuse auditi osakond
Riigikontroll
riigikontroll@riigikontroll.ee

Teie 31.08.2011 nr 2-2.9/11/50050/21

Meie: 13.09.2011 nr 4-2/4045-2

Arvamus kontrolliaruande kohta

Esitame vastused kontrolliaruande „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“ eelnõu aluseks oleva auditi käigus tehtud ettepanekutele, hinnangutele ja soovitudele.

1. Punktis 9 esitatud väide „*Hankemenetluse korraldamisel ei arvestanud MUPO ... autode liisimise hanketingimuste esitamisel, pakkumuste hindamisel ja riigihangete aruannete esitamisel hankelepingu täitmise eeldatavat kogusummat. Hanke maksumus ei sisaldanud 12 kuud ületavate lepingute puhul kordagi jääkmaksumust, enamikul juhtudel ei arvestatud ka intresside ja lepingutasudega.*“

Avatud hankemenetluse käigus soetatud sõidukid liisiti kasutusrendi tingimustel väljaostu õigusega, seepärast ei nõutud ka hinnapakkumises jääkmaksumust. Jääkmaksumus ei evi kasutusrendi puhul olulisust tulenevalt RTJ 9 sätestatud kriteeriumitest, mis annavad tõlgenduse kasutusrendi- ja kapitalirendilepingu mõistele. Antud juhul oli tegemist kasutusrendilepinguga, mistõttu ei oleks olnud jääkmaksumuse arvestamine hanke hinnas korrektne.

MUPO kõikide auditeeritud avatud hankemenetluse hankedokumentide p 6.3 kohaselt pidi pakkuja esitama maksegraafiku ujuva intressimääraga: EURIBOR + marginaal ja punkti 6.4 kohaselt marginaal pidi jääma muutumatuks terve hankelepingu täitmise vältel.

2. Punktis 10 esitatud väide „*MUPO oli ühel juhul hanketingimuste kohaselt nõudnud hangitavas autos kliimaseadet/konditsioneer, pardakompuutrit jm, kuid esitatud pakkumustes ei olnud neid nõudeid täidetud.*“

Lisame hankemenetluses nr 104193 riigihanke eest vastutava isiku Ülle Alioru ja pakkuja esindaja Elina Lillmaa e-posti kirjavahetuse (vt lisa) 7. märtsist 2008, millest nähtub pakkuja kinnitus selle kohta, et sõidukitel on konditsioneer, pardakompuuter, topeltlukustus ja kaugjuhtimisega kesklukustus koos akende sulgemise automaatikaga ning et hinnapakkumises oli arvestatud kogu varustusega.

3. Punktis 10 esitatud väide „*...MUPO... sõlmitud sõiduautode liisingulepingutes esines hindades erinevusi võrreldes pakkumustega ning riigihangete aruannetes märgituga. Auditeerimisel selgus, et liisinguandjad olid enne lepingu sõlmimist otsustanud lähtuvalt euribori*

intressimäära muutusest sõlmida lepingud pakkumustest kõrgema hinnaga, millest tingituna kallinesid soetused märgatavalt.

MUPO nõudis hankemenetluses pakkumuse esitamist ujuva intressimääraga: EURIBOR + marginaal, kusjuures EURIBOR ongi muutuv suurus, ja hankeperioodi käigus muutis riik maksustamispoliitikat, tõstes käibemaksu 18%-lt 20%-le, mida ei saanud hankija hangete väljakuulutamisel ette näha, mis tingis lepingute kallinemise.

4. Punktis 11 esitatud väide „...MUPO (ühel juhul) olid sõlminud hankelepinguid enne riigihangete seadusega lubatud tähtaega.“

Mööname tehtut ja tunnistame viga.

5. Punktis 12 esitatud nõue „*Ostude puhul üle 10 000 euro tuleb ostu kohta esitada riigihangete registrile riigihanke aruanne.*“

Alla riigihanke piirmäära läbiviidavate hangete eest vastutav isik sisestas 2011 aasta jaanuaris soetatud kahe sõiduki vastavad kanded riigihangete registris tagantjärele. Ülejäänud kolme sõiduki osas tagantjärele ei sisestatud, kuivõrd lepingud lõppevad käesoleval aastal.

6. Punkti 19 lõpus toodud väide „*MUPO oli enda selgituste kohaselt kutsunud pakkujaid üles tegema ühispakkumusi, kuigi pakkumustest see otseselt välja ei tulnud.*“

Ühispakkumusi tegema ei saa sundida, kui see ei ole seadusega ette nähtud, samas arvestasime asjaoluga, et pakutavatel mootorsõidukitel olid nõutavad garantiihoolduse punktid olemas. Tehasegarantii kohase hoolduse tegemise õigus on vaid ametlikel esindustel, kuid mitte alati edasimüüjatel. Seega ei esinenud vastuolu menetlusdokumentidega.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Monica Rand
Ameti juhataja

Lisa: e-kiri 07.03.2008

Pr Airi Mikli
Riigikontroll
riigikontroll@riigikontroll.ee

Teie: 31.08.2011 nr 2-2.9/11/50050/19

Meie: 14.09.2011 nr 1-8/37-5

Kontrollaruande eelnõu „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes”.

Austatud proua peakontrolör

Oleme tutvunud vastavusauditiga ja leidnud, et SA Läänemaa Haiglale soovitatakse rakendada lepingu sõlmimisel sisekontrolli protseduure. Võtame esitatud ettepaneku arvesse ja koostamisel on hankelepingute sõlmimise sisekord.

Käesoleval aastal läbiviidud hankemenetluste lepingute sõlmimise järel on esitatud riigihangete registris nõutud riigihanke aruanded.

Kuna SA Läänemaa Haigla majandusüksus on väike ja oma juristi täistööajaga palgal pidada on ebaõkonoomne, on meil koostööleping Haapsalu Linnavalitsuse linnasekretäriaga, kes nõustab meid juriidilistes küsimustes.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Tõnis Siir
Juhataja

JÕELÄHTME VALLAVALITSUS

Lp Airi Mikli
Peakontrolör
Riigikontroll
riigikontroll@riigikontroll.ee

Meie 14.09.2011 nr 1-9/2877-1

Teie 31.08.2011 nr 2-2.9/11/50050/20

Arvamuse edastamine

Lugupeetud Peakontrolör

Täname Teid meile edastatud Riigikontrolli kontrollaruande eelnõu "Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes" ja selles esitatud tähelepanekute, hinnangute ja ettepanekute eest.

Lähtudes Jõelähtme Vallavolikogu istungite toimumise ajakavast ei olnud eelnimetatud eelnõud enne käesoleva aasta 14. septembrit võimalik volikogus arutada, kuid kontrollaruande lõpliku aruande saamise järgselt teeme Jõelähtme Vallavolikogule ettepaneku eelnimetatud kontrollaruande lõpliku aruande arutamiseks järgmisel volikogu korralisel istungil.

Jõelähtme Vallavalitsus on arutanud Riigikontrolli kontrollaruande eelnõud "Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes" ja esitab selles esitatud ettepanekute osas oma arvamuse alljärgmises:

1. Jõelähtme Vallavalitsus on arvamisel, et otstarbekas on kehtestada Jõelähte Vallavalitsuse kui ametisasutuse ametisõidukite soetamise ja ametisõidukite ning isiklike sõidukite ametisõitudeks kasutamise põhimõtted ühtse eeskirjana, kus on sätestatud sõidukite soetamise, käsutamise ja kasutamise konkreetsed põhimõtted ja kord. Jõelähtme Vallavalitsus töötab välja ja teeb Jõelähtme Vallavolikogule ettepaneku selline eeskiri kajastada Jõelähtme Vallavolikogu määrusega kehtestatud Jõelähtme vallavara valitsemise korras.
2. Tagamaks lepingute sõlmimise, et lepingute sisu ja lepingutega kaasnevad kohustused oleks selgelt kindlaks määratud, kehtestab Jõelähtme Vallavalitsus sellekohase lepingute sõlmise korra.

Lugupidamisega

/digitaalselt allkirjastatud/

Andrus Umboja
Vallavanem

RAHANDUSMINISTEERIUM

Mihkel Oviir
Riigikontroll
riigikontroll@riigikontroll.ee

Teie 31.08.2011 nr 2-1.9/11/50050/13

Meie 21.09.2011 nr 1.1-11/10831

Seisukohad Riigikontrolli aruande „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“ kohta

Austatud härra Oviir

Oleme läbi vaadanud Riigikontrolli aruande Riigikogule „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“ (edaspidi *aruanne*) ning esitame omapoolsed seisukohad ja märkused.

Aruande 15. punktis soovitab Riigikontroll rahandusministril kaaluda riigihangete korraldamise suhtes riikliku järelevalve algatamist Tallinna Munitsipaalpolitsei Ameti, Läänemaa Haigla SA, AS Emajõe Veevärk, OÜ Järve Biopuhastus ja Tähtvere Vallavalitsuse üle.

Rahandusministeerium analüüsib Riigikontrolli aruandes kajastatud juhtumeid ning seejärel otsustab, millises ulatuses teostada järelevalvet. Samuti pöörame edaspidi kohalike omavalitsuste suhtes teostatavate järelevalve toimingute käigus enam tähelepanu autode hankimisele.

Aruande 21. punktis soovitab Riigikontroll rahandusministril selgitada Rahandusministeeriumi koduleheküljel või kohalikele omavalitsustele koostatavas märgukirjas sõidukite liisimise riigihangetega seonduvat võttes arvesse valdkonna vastavat praktikat. Riigikontrolli hinnangul on keeruline tuvastada, kes peaks olema autode liisimisega seotud hangetel pakkujaks.

Rahandusministeeriumi riigihangete ja riigiabi osakonna eestvedamisel on valminud ja töötab e-riigihangete keskkond, mis hõlmab endas riigihangete registrit ning riigihangete infoportaali. Infoportaali on koondatud kõik nii hankijat kui ka pakkujat/taotlejat puudutav informatsioon, muuhulgas ka valdkonniti enam küsitud küsimused ja neile antud vastused. Korduma kippuvate küsimuste rubriiki täiendatakse igakuiselt uute küsimuste-vastustega, mis võiksid pakkuda huvi hankemenetlustel osalevate isikute laiemale ringile. Praegusel hetkel ei ole ühtegi üksnes sõiduautode liisimisega seotud küsimust korduma kippuvate küsimuste rubriigis kajastatud, kuid arvestades vastavat vajadust vaatame nõustamiste raames vastatud küsimused üle ning lisame need e-riigihangete keskkonda käesoleva aasta septembrikuu jooksul.

Soovime selgitada ka võrgustike teenindamiseks kasutatavate autodega seotud hangete temaatikat (aruande punktid 16-17).

Riigihangete seaduse (edaspidi *RHS*) § 16 lg 4 alusel ei ole *RHS* § 10 lg 3 nimetatud hankija (edaspidi *võrgustikuhankija*) kohustatud *RHS*-is sätestatud korras hankemenetlust korraldama, kui hankelepingu eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on väiksem kui rahvusvaheline piirmäär. Sellisel juhul lähtub hankija *RHS*-i 1. peatükis sätestatud nõuetest, eelkõige § 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest.

RHS § 16 lg 5 järgi kohaldab võrgustikuhankija *RHS*-i 5. peatükis sätestatud korda, kui ta sõlmib hankelepingu, mille peamine eesmärk on seotud tema tegutsemisega § 83–89 nimetatud valdkondades ja hankelepingu eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda. Nimetatud kohustus kehtib ka juhul, kui hankelepingu sõlmimine on seotud hankija tegutsemisega § 83–89 nimetatud valdkondades, kuid hankelepingu peamist eesmärki ei ole võimalik määratleda.

Toodud regulatsiooni aitab mõista riigihangete seaduse eelnõu (816 SEI 2006) seletuskiri, mille kohaselt on võrgustikuhankijal kohustus rakendada hankemenetluse korda üksnes võrgustikega seotud tegevuste teostamisega seotud hangetel ja ainult alates rahvusvahelisest piirmäärast. Viimane peaks vähendama võrgustikusektori hankijate koormust hangete korraldamisel ja muutma hanketegevuse senisest oluliselt paindlikumaks ning võimaldama neil senisest paremini reageerida turuolukorrale. Võrgustikusektori hankijateks on enamjaolt ettevõtjad, kes on alati huvitatud kulude kokkuhoiust, seega on neile kehtestatud leebemad nõuded hankemenetluste läbiviimisel. Lisaks ei ole võrgustikusektori hankijate juures tegemist puhtal kujul avalike vahendite kasutamisega. Siiski on neil ka allapoole rahvusvahelist piirmäära jäävate lepingute sõlmimisel kohustus järgida riigihanke üldpõhimõtteid, mis on võrgustikuettevõtjate suurt turujõudu ja hankemahtu arvestades kahtlemata vajalik ja asjakohane põhimõte, pidades silmas, et nad osutavad teenuseid üldistes huvides.

Eeltoodud sätetest nähtub üheselt, et võrgustikuhankija peab lähtuma *RHS*-i 5. peatükis sätestatud korrast, kui hankelepingu eeldatav maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda ning selle eesmärk on seotud tegutsemisega *RHS* § 83–89 nimetatud valdkondades.

Aruande 16. punktis on esitatud järeldus, et võrgustikega seotud teenuseid pakkuvate ettevõtete puhul tuleb eristada oste (sh autosid), mis tehakse otseselt võrgustiku teenindamiseks ja oste, mis ei ole otseselt võrgustikuvaldkonnaga seotud. Aruande kohaselt, tuleb võrgustikuvaldkonnaga otseselt mitteseotud oste teha tavahangetena riigihangete seadust järgides. Lisaks viidatakse, et autode puhul on sellisteks ostudeks näiteks tegevjuhtkonna autod, mida kasutatakse üksnes haldusülesannete täitmiseks.

Tulenevalt eeltoodust oleme seisukohal, et antud konkreetne sõiduautode kasutusotstarbe põhjal erisuse tekitamine riigihankemenetluses ei ole kooskõlas *RHS*i mõttega. Võrgustikuettevõtja poolt tegevjuhtkonnale soetatavad sõiduautod peaksid olema samuti käsitletavad vahenditena, mida kasutatakse võrgustikega seotud tegevuste teostamisega ning *RHS*-i 5. peatükis sätestatud kord kuulub rakendamisele juhul, kui hankelepingu eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda. Meie hinnangul on väljaspool võrgustikega seotud tegevuste teostamise hankimisega tegemist juhul, kui võrgustikuettevõtja tegutseb lisaks võrgustikega seotud tegevusvaldkonnale veel muudel lubatud tegevusaladel ja hankemenetlus korraldatakse just viimatinimetatud tegevusalal tegutsemise vajadustest lähtudes.

Juhul, kui võrgustikuettevõtja poolt sõlmitava hankelepingu maksumus jääb alla rahvusvahelise piirmäära või hankeping sõlmitakse väljaspool võrgustikuvaldkonda, ei ole võrgustikuhankijal kohustust korraldada hankemenetlust, piisab üksnes riigihanke korraldamise üldpõhimõtete järgimisest (*RHS* § 3). Viimatinimetatud juhul tuleb muuhulgas hinnata, kas võrgustikuhankija

vastab samaaegselt RHS § 10 lg 2 sätestatud hankija tunnustele. Olukorras, kus vastus viimasele küsimusel on positiivne, tuleb hankijal riigihanke korraldamisel arvestada RHS § 15 sätestatud piirmäärasid.

Täname Riigikontrolli konstruktiivse ja asjatundliku koostöö eest ning loodame selle jätkumist.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)
Jürgen Ligi
minister

Marilin Mihkelson 611 3494
Marilin.Mihkelson@fin.ee

VALGA LINNAVALITSUS

Pr Airi Mikli
Riigikontroll
Kohaliku omavalitsuse auditi osakond
riigikontroll@riigikontroll.ee

Teie 31.08.2011 nr 2-2.9/11/50050/15

Meie .09.2011 nr

Kontrollaruande eelnõust

Austatud proua Mikli

Esitasite 31.08.2011 Valga Linnavalitsusele kontrolliaruande "Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes" eelnõu, mis sisaldab auditi käigus tehtud tähelepanekuid, hinnanguid ja soovitusi.

Täname, et andsite Valga Linnavalitsusele võimaluse esitada oma arvamus meid puudutavate soovitude, sealhulgas rakendatavate abinõude kohta. Valga Linnavalitsus on Riigikontrollile oma arvamuse kontrollaruandele "Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes" edastanud 8.08.2011. Käesolevaga ei soovi Valga Linnavalitsus 8.08.2011 esitatud arvamusi muuta ega täiendada ning jääb antud selgituste juurde.

Lugupidamisega

/Allkirjastatud digitaalselt/

Kalev Härk

MÄETAGUSE VALLAVALITSUS

Riigikontroll
Airi Mikli
Peakontrolör
Kohaliku omavalitsuse auditi osakond
Narva mnt 11a
15013 Tallinn

Teie nr
Meie 15.09.2011 nr 21.3-12/

Arvamus

Võttes aluseks Riigikontrolli poolt läbiviidud "Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes" kontrolli aruande punkti 25. Vallavalitsus nõustub Riigikontrolli soovitusel ja koostab autode soetamise, rentimise s.h. isiklike sõidukite kasutamise ning kompenseerimise korra eelnõu, mis esitatakse volikogule oktoobris 2011.

Aivar Surva
Vallavanem

Hillar Raag, 336 6914

OÜ JÄRVE BIOPUHASTUS

JÕHVI • KOHTLA-JÄRVE • KIVIÖLI • PÜSSI

Kellele: Airi Mikli
peakontrolör
kohaliku omavalitsuse auditi osakond
Riigikontrolli
Narva mnt 11a
15013 Tallinn

Teie: 31.08.2011 nr 2-2.9/11/50050/16

Meie: 29.09.2011 nr 4-3/396

Kellelt: Priit-Aulis Kesler
nõukogu esimees
Järve Biopuhastus OÜ

Koopia: Illar Tõnisson
Riigikontroll

Kontrolliaruande eelnõu „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“

Austatud proua Mikli

Täname Teid võimaluse eest kommenteerida aruannet „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“.

Käesolevaga edastame Teile oma arvamuse meid puudutavate soovitude, sealhulgas rakendatavate abinõude kohta.

Lugupidamisega,

Priit-Aulis Kesler
nõukogu esimees

Lisa: Osatüingu Järve Biopuhastus kommentaarid Riigikontrolli vahelaruanndele /.../.
eksemplar 15 leheküljel

www.ldavesi.ee

Tartu mnt. 2
41536 Jõhvi
ESTONIA

Reg. nr. 10854476

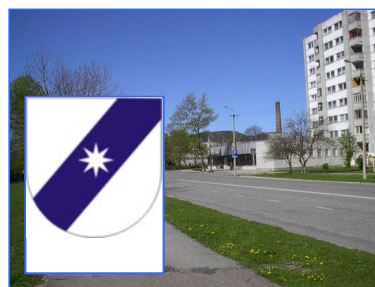

+372 336 4683
Fax +372 337 0241
E-mail: info@ldavesi.ee

KOHTLA-JÄRVE JÕHVI KIVIÕLI PÜSSI

OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS

JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule
nr 2-1.9/11/50050 (AK)

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	Ulesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 2
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSION	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

oktoober 6, 2011

SISUKORD

SISUKORD.....	2
1. Lihtmenetlus	3
2. Riigihanke aruande esitamise kohustus JBP poolt aastatel 2008 - 2010 soetatud sõidukite suhtes	3
3. Lõik 7.....	6
4. Lõik 12.....	7
5. Lõik 13.....	7
6. Lõik 14.....	7
7. Lõik 15.....	7
8. Lõik 16.....	8
9. Lõik 17.....	8
10. Lõik 22.....	8
11. Lõik 23.....	8
12. Lõigud 33 - 36	9
13. Riigikontrolli hinnang auditeeritute tegevusele.....	9

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 3
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÖPPVERSIOON	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

Osaühingu Järve Biopuhastus arvamus Riigikontrolli kontrolliaruande

„Autode kasutamine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes
Kuidas omavalitsused ja nende ühinged sõidukeid soetavad ning soetusi kajastavad?

Riigikontrolli aruanne Riigikogule

Tallinn, 31. august 2011“ kohta:

1. Lihtmenetlus

1.1. Riigihangete seaduse (edaspidi ka RHS) § 25 - 28 kohaselt on hankemenetluste liikideks:

- 1.1.1. avatud hankemenetlus;
- 1.1.2. piiratud hankemenetlus;
- 1.1.3. võistlev dialoog;
- 1.1.4. väljakuulutamisega läbirääkimistega hankemenetlus;
- 1.1.5. väljakuulutamisetä läbirääkimistega hankemenetlus.

1.2. RHS ei sätesta ega ava ka kaudselt terminit „lihtmenetlus“, millest tulenevalt ei saa Riigikontroll põhjendatult eeldada, et mõistlik hankija määratleks lihtmenetluse termini sisu ja ulatuse sarnaselt aruande „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“ (edaspidi ka Aruanne) lk-l 4 ääremärkuses lihtmenetlusele omistatud tähendusega: „Lihtmenetluseks nimetatakse alla riigisisest piirmäära jäävaid riigihankeid, mille kohta tuleb riigihangete registrile esitada riigihanke aruanne.“¹

2. Riigihanke aruande esitamise kohustus JBP poolt aastatel 2008 - 2010 soetatud sõidukite suhtes

2.1. Aastatel 2008 - 2010 soetas OÜ Järve Biopuhastus (edaspidi ka JBP) allpool nimetatud sõidukid:

- 2.1.1. Renault Traffic; netohind käibemaksuta 18.102,97 eurot, liisingulepingu sõlmimine 11.2010; sihtotstarve - JBP võrguteenistuse sõiduk;

¹ Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 31. august 2011. Valdkonna ülevaade. Lõik 3. Ääremärkus „Lihtmenetlus“.

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 4
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSIOON	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

2.1.2. Renault Master Business L3H3 3,5T; netohind käibemaksuta 15.972,61 eurot, liisingulepingu sõlmimine 11.2009; sihtotstarve - JBP võrguteenistuse sõiduk;

2.1.3. Skoda Roomster 1.2; 2 tükki; netohind käibemaksuta 10.550,53 eurot; liisingulepingu sõlmimine 11.2010; sihtotstarve - JBP võrguteenistuse sõiduk;

2.1.4. Skoda Yeti; netohind ilma käibemaksuta 14.132,97 eurot; liisingulepingu sõlmimine 03.2010; sihtotstarve JBP tootmisteenistuse sõiduk;

2.1.5. Ford Focus 1.6; netohind ilma käibemaksuta 12.335,31 eurot; liisingulepingu sõlmimine 01.2008; sihtotstarve - JBP arendusteenistuse sõiduk;

2.1.6. Skoda Fabia Combi Classic; netohind ilma käibemaksuta 9.838,62 eurot; liisingulepingu sõlmimine 06.2008; sihtotstarve - JBP halduse sõiduk;

2.1.7. Skoda Roomster 1.6TDI; netohind ilma käibemaksuta 11.939,59 eurot; liisingulepingu sõlmimine 20.09.2010; sihtotstarve - JBP tootmisteenistuse sõiduk;

2.1.8. Skoda Superb 2.0; netohind käibemaksuta 23.742 eurot; liisingulepingu sõlmimine 20.09.2010; sihtotstarve - JBP juhataja ametiauto;

2.1.9. Mitsubishi Lancer 1.8 MIVEC; netohind ilma käibemaksuta 12.302,99 eurot; liisingulepingu sõlmimine 08.2010; sihtotstarve - JBP arendusteenistuse sõiduk;

2.1.10. Subaru Forester 2.0; netohind ilma käibemaksuta 17.836,65 eurot; liisingulepingu sõlmimine 10.2009; sihtotstarve - JBP arendusteenistuse sõiduk.

2.2. Alapunktis 2.1 eespool nimetatud sõidukite soetamiseks korraldatud hankemenetluste maksumused ei olnud võrdsed riigihanke hankemenetluse korraldamise piirmääraga ega ületanud seda. Vaatamata asjaolule, et JBP on RHS § 10 lg 3 ja § 85 kohaselt veega seotud valdkonnas tegutsev hankija, ei ole JBP sõidukite soetamisel alati lähtunud RHS §-s 15 lg 2 defineeritud rahvusvahelistest piirmääradest.

2.3. Tulenevalt RHS §-st 16 lg 4 teine lause lähtub veega seotud valdkonnas tegutsev ettevõtte RHS-i 1. peatükis sätestatud nõuetest, eelkõige §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest, samas kui riigihanke aruande esitamise spetsiifiline kohustus on sätestatud RHS 2. peatüki 2. jao §-s 37.

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 5
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSIOON	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

2.4. RHS 1. peatüki § 16 lg 5 kohaselt kohaldab veega seotud valdkonnas seotud hankija 5. peatükis sätestatud korda, kui:

2.4.1. ta sõlmib hankelepingu, mille peaeesmärk on seotud tema tegutsemisega veega seotud valdkonnas; või

2.4.2. hankelepingu sõlmimine on seotud hankija tegutsemisega §-des 83 - 88 nimetatud valdkondades, kuid hankelepingu peamist eesmärki ei ole võimalik määratleda; ja

2.4.3. hankelepingu eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda.

2.5. RHS 5. peatüki kohaldamise eeldused ei ole alapunktis 2.1 eespool nimetatud sõidukite soetamise puhul täidetud alljärgnevatel põhjustel:

2.5.1. Riigikontroll on asunud seisukohale (mida võib tõlgendada valitseva seisukohana), et võrgustiku valdkonnas tegutseva ettevõtte haldustegevuse tagamiseks soetatud autod ei ole seotud tema veega seotud valdkonnas tegutsemisega²;

2.5.2. hankelepingu maksumus ilma käibemaksuta ei ole võrdne rahvusvahelise piirmääraga ega ületa seda.

2.6. Järelikult ei ole JBP sõidukite soetamise suhtes kohaldatav RHS-i 5. peatükk, sh § 95 lg 3, mille kohaselt esitab RHS § 10 lg 3 nimetatud hankija registrile riigihanke aruande üksnes pärast hankelepingu sõlmimist, mille maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda. (Samas nähtub RHS §-st 82, et RHS § 95 lg 3 on erisäte RHS § 37 lg 1 ja 2 suhtes, mille erisus on sätestatud tegevusala põhiselet.)

2.7. RHS §-st 16 lg 4 ja 5 koostoimes tulenevalt tuleb alla rahvusvahelise piirmäärast riigihangete puhul lähtuda RHS-i 1. peatükist sätestatud nõuetest, eelkõige §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest.

2.8. RHS § 16 lg 1 sätestab positiivse regulatsiooni RHS §-s 10 lg 1 nimetatud hankija suhtes, kes riigihangete puhul, mille maksumus on võrdne või madalam rahvusvahelisest

² Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 31. august 2011. Lõik 17 lk 9.

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 6
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSIOON	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

piirmäärast, peab esitama RHS §-s 37 lg 2 sätestatud riigihangete aruande. Seadusandja poolt samasuguse regulatsiooni kohaldamise soovi puhul RHS §-s 10 lg 3 nimetatud hankija suhtes on mõistlik eeldada ka viimase suhtes sarnast sätet. RHS § 16 lg 7 sätestab aga, et teatab veega seotud valdkonnas tegutsev hankija hankelepingu sõlmimisest, mille maksumus ilma käibemaksuta ületab 40.000 eurot asjade puhul, kuid on madalam rahvusvahelisest piirmäärast, oma veebilehel või selle puudumisel kohaliku või maakondliku levikuga ajalehes.

2.9. RHS §-st 16 lg 1, 4, 5 ja 7 ning §-st 95 lg 3 koostoimes on mõistlik järeldada, et seadusandja sätestas regulatsiooni, mille kohaselt nõutakse veega seotud valdkonnas tegutsevalt hankijalt:

2.9.1. teatamist hankelepingu sõlmimisest, mille maksumus ilma käibemaksuta ületab 40.000 eurot asjade puhul, kuid on madalam rahvusvahelisest piirmäärast, oma veebilehel või selle puudumisel kohaliku või maakondliku levikuga ajalehes;

2.9.2. riigihanke aruande esitamist hankelepingu sõlmimisel, mille maksumus ilma käibemaksuta on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda.

2.10. Punktis 2 eespool toodust tulenevalt asub JBP seisukohale, et JBP poolt aastatel 2008 - 2010 soetatud sõidukite kohta riigihangete aruannete esitamata jätmise puhul ei ole tegemist RHS-st tuleneva riigihanke aruande esitamise nõude rikkumisega.

2.11. JBP ei nõustu ka Aruandes lk 9 p. 17 toodud seisukohaga, et JBP oleks rikkunud RHS nõudeid, kui oleks autode soetamisel lähtunud alati võrgustikuga seotud hangete piirmääradest ning jätnud registrile esitamata vajalikud riigihangete aruanded. Nimelt RHS § 85 sätestab, mida loetakse tegutsemiseks veega seotud valdkonnas ja seadusandja ei ole sätestanud erisusi tulenevalt auto kasutamise sihtotstarbest (nt haldusülesannete täitmine). Lisaks peab märkima, et ka ettevõtja juhtkond (juhatuse) kasutab autot seoses võrgustikuga, so seoses JBP majandustegevusega.

3. Lõik 7

3.1. Soovitustega on arvestatud. Kehtiva hankekord täiendatakse sätetega, millede kohaselt:

3.1.1. korraldatakse hankemenetlus autode soetamiseks juhul, kui ostu eeldatav maksumus ületab 40.000 eurot;

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 7
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSION	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

3.1.2. arvestatakse autode liisimisel maksumuse hulka eeldatavalt makstav kogusumma, sh liisingu põhimaksed, intressimaksed, lepingutasud ning 12 kuud ületava lepingu puhul eeldatav jääkmaksumus;

3.1.3. mitme sõiduki soetamise korral lühikese perioodi jooksul korraldatakse üks hankemenetlus, mille liik valitakse tulenevalt soetatavate sõidukite eeldatavast kogumaksumusest.

4. Lõik 12

4.1. JBP täiendab kehtiva hankekorra sättega, mille kohaselt avalikustatakse riigihangete piirmäärast madalamate riigihangete teated ja hankedokumendid JBP veebilehel.

4.2. JBP juurutab uut haldusprogrammi, mis võimaldab tagada sh riigihangete korraldamise tõhusamat tagantjärele kontrollitavust.

4.3. JBP täiendab kehtiva hankekorra sättega, mille kohaselt tuleb ostude puhul üle 10 000 eurot esitada riigihangete registrile riigihangete aruanne.

5. Lõik 13

5.1. Eespool esitatul alusel ei saa JBP nõustuda Aruande peatüki Autode hankimine 13. lõigus esitatud väitega, et JBP on õigusvastaselt jätnud esitamata riigihangete aruanded aastatel 2008 - 2010 soetatud autode kohta. Soovitusega on arvestatud. JBP täiendab kehtiva hankekorra sättega, mille kohaselt tuleb ostude puhul üle 10 000 eurot esitada riigihangete registrile riigihangete aruande.

6. Lõik 14

6.1. JBP on kehtestanud hankekorra, mille reeglid kohalduvad nii riigihangete piirmääradest kui rahvusvahelistest piirmääradest madalamate riigihangete suhtes.

7. Lõik 15

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 8
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSIOON	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

7.1. JBP kehtestas hankekorra, mis kohaldub nii riigihangete piirmääradele kui rahvusvahelistest piirmääradele madalamate riigihangete suhtes.

8. Lõik 16

8.1. Kõik JBP sõidukid on soetatud kvaliteetse veevarustuse ning reovee ärajuhtimise ja puhastamise eesmärgil. Nimetatud sõidukite soetamine osaliselt või täiel määral finantseeritakse veehinna arvelt. JBP asub seisukohale, et JBPs ei ole sõidukeid, mis ei ole seotud hallatava veemajandusala infrastruktuuri teenindamisega. Samas rahandusministri seisukoht on arusaadav ning tõlgendatav valitseva seisukohana. Soovitusega on arvestatud. JBP täiendab kehtiva hankekorra sättega, mille kohaselt tuleb nii eri- kui üldsõidukite suhtes kohaldada RHS §-s 15 lg 1 sätestatud riigihangete hankemenetluse korraldamise piirmäära. Riigihangete hankemenetluse piirmäärast madalamate hangete suhtes kohalduvad JBP hankekorras sätestatud reeglid, mis on kooskõlas RHS 1. peatükis, sh §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetega.

9. Lõik 17

9.1. JBP ei nõustu Aruandes toodud seisukohaga, et riigihanke aruannete esitamata jätmise puhul on tegemist RHS-st tulenevate nõuete rikkumisega. Seletus on eespool toodud punktis 2.

9.2. JBP arvestab valitseva seisukohaga ning täiendab kehtivat hankekorda sättega, mille kohaselt laieneb registrile riigihanke aruande esitamise kohustus kõigile JBP poolt eri- ja üldsõidukite soetamise eesmärgil korraldatud riigihangetele, sõltumata hanke maksumusest.

10. Lõik 22

10.1. Soovitusega on arvestatud. JBP kaalub vara soetamise korra kehtestamist ühingu nõukogu otsusega.

11. Lõik 23

11.1. Tabel 6: OÜ Järve Biopuhastus: Skoda Superb:

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 9
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSIOON	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

11.1.1. JBP on seisukohal, et riigihangete registris õiguspäraselt puudub riigihangete aruanne.

11.1.2. Juhatuse liikme transpordikulude hüvitamise piirmäär on sätestatud juhatuse liikme teenistuslepingus, millest tulenevalt annab JBP juhatuse liikme kasutusse JBP omandis või valduses oleva sõiduauto, kandes sellega koosnevad kohustused ja kulutused kuni 830,85 eurot kuus.

12. Lõigud 33 - 36

12.1. Soovitusega on arvestatud. JBP rakendab lepingute sõlmimisel kolmeastmelist sisekontrolli, et vältida selliste lepingute sõlmimist, mille tegelik sisu ja lepingust tulenevad kohustused ei ole kindlaks tehtud.

13. Riigikontrolli hinnang auditeeritute tegevusele

13.1. „Alla piirmäära riigihanged ei ole tagantjärele kontrollitavad“

13.1.1. Väheolulisel määral ei ole alla piirmäära riigihangete menetlustoimingud tagantjärele kontrollitavad. Tähelepanekuga on arvestatud. Olukorra, sh tagajärgede heastamiseks võetavate abinõude kirjeldus on toodud 14. punktis allpool.

13.2. „Riigihangete registrile ei ole riigihangete aruandeid esitatud“

13.2.1. JBP poolt aastatel 2008 - 2010 soetatud sõidukite kohta riigihangete aruannete esitamata jätmise puhul ei ole tegemist RHS-st tuleneva riigihanke aruande esitamise nõude rikkumisega. Seletus on eespool toodud punktis 2. Tähelepanekuga on arvestatud. Võetavate abinõude kirjeldus on toodud 14. punktis allpool.

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 10
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSIOON	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

14. Riigikontrolli soovitusel ja auditeeritu vastused

JBP üldised kommentaarid auditiaruande kohta

Aruanne täidab RHS-s sätestatud nõuete vastu (i) eksimise ennetamise, ja (ii) eksimise heastamise eesmärgi.

Vastavalt Aruandes toodud tähelepanekutele ja soovitudele kõrvaldab JBP osundatud puudused riigihangete menetlustoimingutes, mis on omased kiiresti kasvavale ettevõttele, 2011. aasta lõpuni.

Aruanne aitab kaasa erinevate seisukohtade lähenemisele RHS-st tulenevate probleemsete küsimuste tõlgendamise osas.

Aruande puuduste hulka arwab JBP aruande hindamiskriteeriumide ebapiisavat tõendamist olukorras, kus valitsevad erinevad seisukohad hindamiskriteeriumide aluseks olevate RHS sätete tõlgendamisel, sh riigihanke aruande esitamise kohustuse suhtes.

JBP seisukoht aastatel 2008 - 2010 soetatud sõidukite kohta riigihanke aruande esitamise kohustuse suhtes:

Tulenevalt RHS §-st 16 lg 4 teine lause lähtub veega seotud valdkonnas tegutsev ettevõtte RHS-i 1. peatükis sätestatud nõuetest, eelkõige §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest, samas kui riigihanke aruande esitamise spetsiifiline kohustus on sätestatud RHS 2. peatüki 2. jao §-s 37.

RHS 1. peatüki § 16 lg 5 kohaselt kohaldab veega seotud valdkonnas seotud hankija 5. peatükis sätestatud korda, kui:

ta sõlmib hankelepingu, mille peaeesmärk on seotud tema tegutsemisega veega seotud valdkonnas; või

hankelepingu sõlmimine on seotud hankija tegutsemisega §-des 83 - 88 nimetatud valdkondades, kuid hankelepingu peamist eesmärki ei ole võimalik määratleda; ja

hankelepingu eeldatav maksumus ilma käibemaksuta on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda.

RHS 5. peatüki kohaldamise eeldused ei ole alapunktis 2.1 eespool nimetatud sõidukite soetamise puhul täidetud alljärgnevatel põhjustel:

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 11
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSIOON	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

Riigikontroll on asunud seisukohale (mida võib tõlgendada valitseva seisukohana), et võrgustiku valdkonnas tegutseva ettevõtte haldustegevuse tagamiseks soetatud autod ei ole seotud tema veega seotud valdkonnas tegutsemisega³;

hankelepingu maksumus ilma käibemaksuta ei ole võrdne rahvusvahelise piirmääraga ega ületa seda.

Järelikult ei ole JBP sõidukite soetamise suhtes kohaldatav RHS-i 5. peatükk, sh § 95 lg 3, mille kohaselt esitab RHS § 10 lg 3 nimetatud hankija registrile riigihanke aruande üksnes pärast hankelepingu sõlmimist, mille maksumus on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda. (Samas nähtub RHS §-st 82, et RHS § 95 lg 3 on erisäte RHS § 37 lg 1 ja 2 suhtes, mille erisus on sätestatud tegevusala põhiselt.)

RHS §-st 16 lg 4 ja 5 koostoimes tulenevalt tuleb alla rahvusvahelise piirmäära riigihangete puhul lähtuda RHS-i 1. peatükist sätestatud nõuetest, eelkõige §-s 3 sätestatud riigihanke korraldamise üldpõhimõtetest.

RHS § 16 lg 1 sätestab positiivse regulatsiooni RHS §-s 10 lg 1 nimetatud hankija suhtes, kes riigihangete puhul, mille maksumus on võrdne või madalam rahvusvahelisest piirmäärast, peab esitama RHS §-s 37 lg 2 sätestatud riigihangete aruande. Seadusandja poolt samasuguse regulatsiooni kohaldamise soovi puhul RHS §-s 10 lg 3 nimetatud hankija suhtes on mõistlik eeldada ka viimase suhtes sarnast sätet. RHS § 16 lg 7 sätestab aga, et teatab veega seotud valdkonnas tegutsev hankija hankelepingu sõlmimisest, mille maksumus ilma käibemaksuta ületab 40.000 eurot asjade puhul, kuid on madalam rahvusvahelisest piirmäärast, oma veebilehel või selle puudumisel kohaliku või maakondliku levikuga ajalehes.

RHS §-st 16 lg 1, 4, 5 ja 7 ning §-st 95 lg 3 koostoimes on mõistlik järeldada, et seadusandja sätestas regulatsiooni, mille kohaselt nõutakse veega seotud valdkonnas tegutsevalt hankijalt:

teatamist hankelepingu sõlmimisest, mille maksumus ilma käibemaksuta ületab 40.000 eurot asjade puhul, kuid on madalam rahvusvahelisest piirmäärast, oma veebilehel või selle puudumisel kohaliku või maakondliku levikuga ajalehes;

riigihanke aruande esitamist hankelepingu sõlmimisel, mille maksumus ilma käibemaksuta on võrdne rahvusvahelise piirmääraga või ületab seda.

Punktis 2 eespool toodust tulenevalt asub JBP seisukohale, et JBP poolt aastatel 2008 - 2010 soetatud sõidukite kohta riigihangete aruannete esitamata jätmise puhul ei ole tegemist RHS-st tuleneva riigihanke aruande esitamise nõude rikkumisega.

³ Riigikontrolli aruanne Riigikogule, Tallinn, 31. august 2011. Lõik 17 lk 9.

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 12
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSION	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

JBP ei nõustu ka Aruandes lk 9 p. 17 toodud seisukohaga, et JBP oleks rikkunud RHS nõudeid, kui oleks autode soetamisel lähtunud alati võrgustikuga seotud hangete piirmäärdest ning jätnud registrile esitamata vajalikud riigihangete aruanded. Nimelt RHS § 85 sätestab, mida loetakse tegutsemiseks veega seotud valdkonnas ja seadusandja ei ole sätestanud erisusi tulenevalt auto kasutamise sihtotstarbest (nt haldusülesannete täitmine). Lisaks peab märkima, et ka ettevõtja juhtkond (juhatuse) kasutab autot seoses võrgustikuga, so seoses JBP majandustegevusega.

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 13
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÖPPVERSION	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

Riigikontrolli soovitus	JBP vastused
Korraldada hankemenetlus juhul, kui ostu eeldatav maksumus on üle 40.000 eurot	Kehtiva hankekorra kohaselt korraldatakse hankemenetlus autode soetamiseks juhul, kui ostu eeldatav maksumus ületab 40.000 eurot.
Arvestada autode liisimisel maksumuse hulka eeldatavalt makstav kogusumma, sh liisingu põhimaksed, intressimaksed, lepingutasud ning 12 kuud ületava lepingu puhul eeldatav jääkmaksumus	Kehtiv hankekord täiendatakse sättega, mille kohaselt arvestatakse autode liisimisel maksumuse hulka eeldatavalt makstav kogusumma, sh liisingu põhimaksed, intressimaksed, lepingutasud ning 12 kuud ületava lepingu puhul eeldatav jääkmaksumus.
Mitme sõiduki soetamise korral lühikese perioodi jooksul korraldada üks hankemenetlus, mille liik valitakse tulenevalt soetatavate sõidukite eeldatavast kogumaksumusest.	Kehtiv hankekord täiendatakse sättega, mille kohaselt mitme sõiduki soetamise korral lühikese perioodi jooksul korraldatakse üks hankemenetlus, mille liik valitakse tulenevalt soetatavate sõidukite eeldatavast kogumaksumusest.
Väiksemas summas autode soetamisel tuleb riigihangete korraldada, järgides riigihangete seaduse üldpõhimõtteid, sh	
- valikukriteeriumide läbipaistvust	JBP täiendab kehtiva hankekorra sättega, mille kohaselt avalikustatakse riigihangete piirmäärast madalamate riigihangete teated ja hankedokumentid JBP veebilehel.
- riigihangete korraldamise tagantjärele kontrollitavust	JBP juurutab uut haldusprogrammi, et tagada sh riigihangete korraldamise tõhusamat tagantjärele kontrollitavust.
Ostude puhul üle 10.000 euro tuleb ostu kohta esitada riigihangete registrile riigihanke aruanne.	JBP täiendab kehtiva hankekorra sättega, mille kohaselt tuleb ostude puhul üle 10 000 eurot esitada riigihangete registrile riigihangete aruanne.
Auditeeritutel oli olulisi probleeme lihtmenetluse teel soetatud autode hankedokumentide tagantjärele esitamisega Riigikontrollile ning eduka pakkuja valiku kriteeriumide tuvastamise ja põhjendamisega. Tihti ei selgunud omavalitsuse esitatud dokumentidest, kas võrdlevaid pakkumusi oli üldse võetud ja mille alusel oli välja valitud edukas pakkuja. Kui valitud ei olnud kõige	JBP on kehtestanud hankekord, mille reeglid kohalduvad nii riigihangete piirmääradest kui rahvusvahelistest piirmääradest madalamate riigihangete suhtes.

 OÜ JÄRVE BIOPUHASTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 14
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÖPPVERSION	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

odavamad pakkumust, ei osanud auditeeritud valdavalt selgitada, millest lähtuvalt edukas pakkumine välja valiti.

Riigikontrolli soovitus rahandusministrile: kaaluda riigihangete korraldamise suhtes riikliku järelevalve algatamist Tallinna Munitsipaalpolitsei Ameti, Läänemaa Haigla SA, ASi Emajõe Veevärk, OÜ Järve Biopuhastus ja Tähtvere Vallavalitsuse üle.

JBP on kehtestanud hankekorra, mis kohaldub nii riigihangete piirmäärade kui rahvusvahelistest piirmäärade madalamate riigihangete suhtes. JBP kehtestab sisekontrolli hankemenetluste, sh hankelepungute sõlmimise üle ISO 9001:2008 osana.

Vee, energeetika, reisijateveo vm võrgustikuteenuseid pakkuvate infrastruktuuri ettevõtjatele kehtib võrgustikuga seotud hangete puhul tavahangetest oluliselt kõrgem piirmäär. Auditeeritustest pakuvad võrgustikega seotud teenuseid Narva Vesi AS, OÜ Järve Biopuhastus ja AS Emajõe Veevärk. Nende ettevõtete puhul tuleb eristada oste (sh autosid), mis tehakse otseselt võrgustiku teenindamiseks, ja oste, mis ei ole otseselt võrgustikuvaldkonnaga seotud. Viimased tuleks teha tavahangetena riigihangete seadust järgides. Autode puhul on sellisteks ostudeks näiteks tegevjuhtkonna autod, mida kasutatakse üksnes haldusülesannete täitmiseks.

Kõik JBP sõidukid on soetatud kvaliteetse veevarustuse ning reovee ärajuhtimise ja puhastamise eesmärgil. Nimetatud sõidukite soetamine osaliselt või täiel määral finantseeritakse veehinna arvelt. JBP asub seisukohale, et JBPs ei ole sõidukeid, mis ei ole seotud hallatava veemajanduslase infrastruktuuri teenindamisega. Samas rahandusministri seisukoht on arusaadav ning tõlgendatav valitseva seisukohana. Soovitusega on arvestatud. JBP täiendab kehtiva hankekorra sättega, mille kohaselt tuleb nii eri- kui üldsõidukite suhtes kohaldada RHS §-s 15 lg 1 sätestatud riigihangete hankemenetluse korraldamise piirmäära. Riigihangete hankemenetluse piirmäärast madalamate hangete suhtes kohalduvad JBP hankekorras sätestatud reeglid, mis on kooskõlas RHS 1. peatükis, sh §-s 3 sätestatud üldpõhimõtetega.

Hinnates auditeeritud võrgustikuettevõtete autode soetusi auditeeritud perioodil, leidis Riigikontroll, et ettevõtete juhtkonnale ei ole eelkirjeldatud põhimõtted tihtipeale selged, mistõttu olid OÜ Järve Biopuhastus ja AS Emajõe Veevärk rikkunud riigihangete seaduse nõudeid, lähtunud alati võrgustikuga seotud hangete piirmäärade ning jätnud registrile esitamata vajalikud riigihangete aruanded. Sellele valdkonnale on Riigikontroll olulisemat tähelepanu pööranud 2010. aasta auditis „Riigihangete korraldamine valla ja linna

JBP ei nõustu Aruandes toodud seisukohaga, et riigihanke aruannete esitamata jätmise puhul on tegemist RHS-st tulenevate nõuete rikkumisega. Seletus on eespool toodud punktis 2.

JBP arvestab valitseva seisukohaga ning täiendab kehtiva hankekorra sättega, mille kohaselt laieneb registrile riigihanke aruande esitamise kohustus kõigile JBP poolt eri- ja üldsõidukite soetamise eesmärgil korraldatud riigihangetele sõltumata hanke maksumusest.

 OÜ JÄRVE BIOPUHAUSTUS	JBP kommentaarid Riigikontrolli kontrolliaruande eelnõule nr 2-1.9/11/50050/13 (AK)			
	Ülesanne/Assignment	Koostatud/Issued Vladislav Petuhhov	Kuupäev/Date 6.10.2011	Lk/Page 15
		Kontrollitud/Checked Anneli Lepp	Väljaanne/Edition LÕPPVERSION	
	Viitenumber/Ref no [COMPLETE NO]	Kinnitatud/Approved Priit-Aulis Kesler		

asutatud ning osalusega äriühingutes, sihtasutustes ja mittetulundusühingutes.“
 Nimetatud auditi tulemusel lubas Rahandusministeerium võtta tööplaani juhendi koostamise, mis aitaks võrgustikega seotud ettevõtetel eristada võrgustikuga seotud hankeid muudest hangetest.

Korrad, mille alusel soetatakse omavalitsusele vara, peaks üldjuhul kehtestama kohaliku omavalitsuse volikogu. Ühingutes peaks vara soetamise üldpõhimõtted paika panema nõukogu (selle olemasolu korral) või üldkoosoleku tasandil.

JBP kaalub vara soetamise korra kehtestamist ühingu nõukogu otsusega.

Riigikontroll on seisukohal, et ametikohaga seotud hüve kasutamise põhimõtted peavad olema selged ja läbipaistvad, tegemist ei tohi olla juhi enda tehtud otsusega, samuti tuleb vältida erahuvide eelistamist avalikele huvidele. Eriti oluline on silmas pidada korruptsiooniohtliku suhte tekkimise riskide välistamist.

JBP kehtestab „Autode ja muude ametikohaga seotud hüvede kasutamise korra“.

Rakendada lepingu sõlmimisel sisekontrolli protseduure, et vältida selliste lepingute sõlmimist, mille tegelik sisu ja kõik lepinguga kaasnevad kohustused ei ole kindlaks tehtud.

JBP rakendab lepingute sõlmimisel kolmeastmelist sisekontrolli, et vältida selliste lepingute sõlmimist, mille tegelik sisu ja lepingust tulenevad kohustused ei ole kindlaks tehtud.

NARVA VESI

RIIGIKONTROLL
AK 03.10.2011 - 03.10.20
Avaliku teabe seadus § 35 lg 2.2

AS Narva Vesi

Kulgu 4, 20104 Narva

Info +37 235 69 000

Faks +37 235 69 001

E-post: info@narvavesi.ee

www.narvavesi.ee

Reg.nr. 10369373

Aja 221010347037

Hansapank, kood 767

Airi Mikli
Peakontrolör
Kohaliku omavalitsuse auditi osakond
Riigikontroll
Narva mnt 11a
15013 TALLINN

29. september 2011 CI 1486

Vastus 31.08.2011.a. kirjale nr. 2-2.9/11/500507/24

Vastuseks Teie 31.08.2011.a kirjale nr 2-2.9/11/500507/24 teatame, et tutvusime meile edastatud kontrolliaruande „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“ projektiga. Teatame Teile, et AS-i Narva Vesi nõukogu on rahul esitatud aruandega ning ei soovi esitada soovitusi ega märkusi aruande projekti kohta.

Lugupidamisega

Vladimir Mižui
AS-i Narva Vesi
Nõukogu esimees

RIIGIKONTROLL
Lugupäev Reg.nr
03.10.11 2-2.9/11/500507/24-2

VAIVARA VALLAVALITSUS

Riigikontroll
Narva mnt 11A
15013 TALLINN

Teie: 31.08.2011 a nr 2-2.9/11/50050/14

Meie: 04.10.2011 a nr 6.1-18/1057-1

Vastuskirja edastamine kontrolliaruande eelnõule „Autode hankimine valdades ja linnades ning nende osalusega ühingutes“

Lp Airi Mikli

Vastuseks pöördumisele, milles palute esitada Riigikontrollile kirjalikult oma arvamus Vaivara valda puudutavate soovitude, sealhulgas rakendatavate abinõude kohta, teatame järgmist:

- 1) **25. Riigikontrolli soovitus Jõelähtme, Vaivara, Mäetaguse ja Tähtvere Vallavolikogule:** sätestada vallavalitsuses autode soetamise üldised põhimõtted (sõidukite kasutamise, rentimise ja kompenseerimise põhimõtted; autode arv, hinnaklassid jm).

Vastus: Tulenevalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 lõike 1 punktist 1 kuulub volikogu ainupädevusse valla- või linnaeelarve vastuvõtmine ja muutmine. Vaivara Vallavolikogu on eelarves eraldanud vahendeid mootorsõidukite rentimiseks vallavalitsuse töö tõhusamaks korraldamiseks.

Vaivara Vallavolikogu 26.05.2011 otsuses nr 96 „Sõidukite liisimine kasutusrendi korras” on käsitletud 2011 eelarveaastal renditavate sõidukite kasutusrendilepingu tingimusi nagu lepingu tähtaeg, sissemakse protsent ja piirhind.

Sõidukite hanke läbiviimisel jälgiti hankijate paljususe ja eelarveliste vahendite säästliku kasutamise põhimõtteid, samuti Riigihangete seadusest tulenevaid nõudeid.

- 2) **37. Riigikontrolli soovitus auditeeritutele:** rakendada lepingu sõlmimisel sisekontrolli protseduure, et vältida selliste lepingute sõlmimist, mille tegelik sisu ja kõik lepinguga kaasnevad kohustused ei ole kindlaks tehtud.

Vastus: Vaivara Vallavalitsusel on kavas edaspidi välja töötada ja esitada volikogule kehtestamiseks vastav regulatsioon, mis reguleeriks täpsemalt sõidukite soetamist, rentimist ja kasutamist Vaivara vallas.

Samuti vaatab Vaivara Vallavalitsus üle raamatupidamise sise-eeskirjad ning teeb vajalikud parandused, võttes arvesse Riigikontrolli poolt tehtud soovitusi ja ettepanekuid ning tõhustab lepingute analüüsi enne nende sõlmimist.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Mati Männisalu
abivallavanem
vallavanema ülesannetes